SODBA SODIŠČA (drugi senat)
z dne 21. aprila 2005*

V zadevi C-267/03,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, naslovljen na Sodišče z odločbo Högsta domstolen (Švedska) z dne 10. aprila 2003, ki je prispela na Sodišče 18. junija 2003, v kazenskem postopku proti

Larsu Eriku Staffanu Lindbergu,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi C. W. A. Timmermans (poročevalec), predsednik senata, C. Gulmann, R. Schintgen, G. Arestis in J. Klučka, sodniki,

generalni pravobranilec: F. G. Jacobs,
sodni tajnik: H. von Holstein, namestnik sodnega tajnika,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 7. oktobra 2004,

* Jezik postopka: švedščina.

na podlagi pisnih stališč, ki so jih predložili:

— za L. E. S. Lindberga C.-G. Tauson, odvetnik,

— za švedsko vlado A. Kruse, zastopnik,

— za francosko vlado R. Loosli-Surrans, zastopnica,

— za portugalsko vlado L. Fernandes in A. P. Barros, zastopnika, skupaj z J. da Cruz Vilaçom, odvetnik,

— za vlado Združenega kraljestva K. Manji, zastopnik, skupaj z M. Demetriou, barrister,

— za Komisijo Evropskih skupnosti L. Ström van Lier, zastopnica,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 16. decembra 2004

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 1 Direktive 83/189/EGS z dne 28. marca 1983 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL L 109, str. 8), kakor je bila spremenjena z Direktivo 94/10/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. marca 1994 (UL L 100, str. 30, v nadaljevanju: Direktiva 83/189).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka proti L. E. S. Lindbergu, ki naj bi kršil švedsko zakonodajo o loterijah z (gospodarskim izkoriščanjem) določenih naprav za igre na igralnih avtomatih s tem, da je za javnost organiziral nedovoljene igre na srečo.

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 Člen 1 Direktive 83/189 določa:

„V tej direktivi naslednji izrazi pomenijo:

1. ‚proizvod' je kateri koli industrijsko izdelan proizvod in kateri koli kmetijski proizvod [...];

2. ‚tehnična specifikacija' je v dokumentu vsebovana specifikacija, ki določa zahtevane lastnosti proizvoda, kakor so stopnja kakovosti, zmogljivost, varnost ali mere, vključno z zahtevami v zvezi s proizvodom glede imena, pod katerim se prodaja, izrazoslovjem, simboli, preskušanjem in preskusnimi postopki, embalažo, označevanjem ali etiketiranjem in postopki za ugotavljanje skladnosti.

[...]

3. ‚druge zahteve' je zahteva za proizvode, ki ni tehnična specifikacija in ki se nanaša na proizvod zaradi varovanja zlasti potrošnikov ali okolja ter vpliva na njegov življenjski cikel, potem ko je bil dan v promet, kakor so pogoji uporabe, predelave, vnovične uporabe ali odlaganja, kadar lahko taki pogoji znatno vplivajo na sestavo ali značilnost proizvoda ali na njegovo trženje;

[...]

9. ‚tehnični predpis' so tehnične specifikacije in drugi predpisi, vključno z ustreznimi upravnimi predpisi, katerih upoštevanje je *de jure* ali *de facto* obvezno pri trženju ali uporabi v državi članici ali na njenem večjem delu, pa tudi zakoni in drugi predpisi držav članic, ki prepovedujejo proizvodnjo, uvoz, trženje ali uporabo izdelka, razen tistih, ki so določeni v členu 10.

[...]

10. ‚osnutek tehničnega predpisa“ je besedilo tehnične specifikacije ali drugih predpisov, vključno z upravnimi predpisi, ki je sestavljeno zato, da se zakonsko uredi ali da je dokončno zakonsko urejeno kot tehnični predpis, pri čemer je besedilo v pripravljalni fazi, ko so mogoče še precejšne spremembe.“

4 Člena 8 in 9 Direktive 83/189 nalagata državam članicam, prvič, da Komisiji Evropskih skupnosti sporočijo vsak osnutek tehničnega predpisa s področja uporabe te direktive, razen kadar gre le za prenos celotnega besedila mednarodnega ali evropskega standarda, ko zadostujejo podatki v zvezi z ustreznim standardom, in, drugič, da preložijo sprejetje osnutka tehničnega predpisa za več mesecev, zato da lahko Komisija preveri, ali so združljivi s pravom Skupnosti, zlasti s prostim pretokom blaga, ali da lahko na zadevnem področju predlaga direktivo, uredbo ali odločbo.

Švedska ureditev

Kazenski zakonik

5 V poglavju 16 kazenskega zakonika (brottsbalken, v nadaljevanju: švedski kazenski zakonik) je člen 14, ki določa, da je kriv za kaznivo ravnanje organiziranja nedovoljenih iger na srečo in kaznovan z denarno kaznijo ali zaporno kaznijo do največ dveh let tisti, ki za javnost na nedovoljen način organizira igro ali drugo dejavnost, katere izid je izključno ali pretežno odvisen od naključja, in ki zaradi svoje narave ali ekonomskih zahtev oziroma drugih zanjo značilnih okoliščin, pomeni tveganje za udeleženca, oziroma ki lahko organizatorju prinese znaten gospodarski dobiček.

Zakonodaja o loterijah

6 Preden je bil sprejet zakon (1994:1000) o loterijah (lotterilagen (1994:1000), SFS 1994, št. 1000, v nadaljevanju: zakon o loterijah), ki je začel veljati 1. januarja 1995, sta uredba (1979:207) o loterijah (lotteriförordningen (1979:207), SFS 1979, št. 207), ki se uporablja od 1. januarja 1979, nato pa zakon (1982:1011) o loterijah ((lotterilagen 1982:1011), SFS 1982, št. 1011), ki je začel veljati 1. januarja 1984, prepovedovala organiziranje iger na igralnih avtomatih, razen na krovih ladij mednarodne plovbe.

7 Člen 3 zakona o loterijah določa:

„Po tem zakonu izraz ‚loterija' pomeni dejavnost, pri kateri imajo eden ali več udeležencev z vložkom ali brez njega možnost zadeti dobitke višje vrednosti, kot je dobitek drugih udeležencev z:

1. žrebanjem, napovedovanjem, stavo in drugimi podobnimi postopki;

2. sejemskimi igrami;

3. lotom, igrami na igralnih avtomatih, ruleto, igrami s kockami, kartami, piramidnimi pismi in drugimi podobnimi igrami.

[...]"

8 Člen 6 zakona o loterijah določa:

„Po tem zakonu so igre na igralnih avtomatih te igre na mehaničnih ali avtomatskih napravah:

1. ‚varuspelsautomat' so naprave, pri katerih se dobitki izplačajo v obliki blaga/lotov in so možnosti dobitka izključno ali delno odvisne od sreče;

2. ‚penningautomat' so naprave, pri katerih se dobitki izplačajo v gotovini in so možnosti dobitka odvisne predvsem od sreče;

3. ‚värdeautomat' so naprave, pri katerih se dobitki izplačajo z boni, žetoni ali drugim in so možnosti dobitka odvisne predvsem od sreče;

4. ‚skicklighetsautomat' so naprave, pri katerih se dobitki izplačajo v gotovini in so možnosti dobitka odvisne od naslova igralca."

9 Člen 9 zakona o loterijah določa:

„Igre na srečo se lahko prirejajo le na podlagi dovoljenja, razen če ta zakon ne določa drugače."

10 V skladu s členom 54(1), točka 1, zakona o loterijah se tistemu, ki namenoma ali z veliko malomarnostjo prireja nedovoljene loterije, naloži denarna kazen ali zaporna kazen do največ šestih mesecev.

11 Iz predložitvene odločbe izhaja, da so se po začetku veljavnosti zakona o loterijah švedska sodišča skoraj takoj spoprijela s težavami pri določanju meje uporabe tega zakona.

12 Zlasti se je postavilo vprašanje, ali se zakon o loterijah uporablja tudi za skupino iger na igralnih avtomatih z imenom „lyckohjulsspel". Za te igre vrste „fruktspel" ali igralne naprave brez ročajev, celo poker, je značilno, da dobitkov ne izplačajo neposredeno naprave, ampak se izplačajo na roke na zahtevo igralcev.

13 Več švedskih sodišč, med katerimi so tudi pritožbena sodišča, je presodilo, da iger „lyckohjulsspel" zaradi te značilnosti ni mogoče uvrstiti v nobeno izmed skupin iger na igralnih avtomatih iz člena 6 zakona o loterijah in da jih prav tako ni mogoče opredeliti kot „druge podobne igre" iz člena 3, točka 3, tega zakona. Iz tega je izhajalo, da se v skladu s to sodno prakso ta zakon zanje ne uporablja.

14 Glede na to sodno prakso je švedska vlada, kot je navedeno v predložitveni odločbi, predlagala spremembo zakona o loterijah tako, da bi v izraz igre na igralnih avtomatih iz člena 3, točka 3, in iz člena 6 tega zakona spadal tudi „lyckohjulsspel".

15 Z zakonom (1996:1168) o spremembi zakona o loterijah (lag om ändring i lotterilagen (1996:1168) SFS 1996, št. 1168, v nadaljevanju: zakon iz leta 1996), ki je začel veljati 1. januarja 1997, je Riksdag (švedski parlament) sprejel ta vladni predlog.

16 Zakon iz leta 1996 je k členu 6 zakona o loterijah dodal uvodni del, v katerem je navedeno:

„V smislu tega zakona so igre na igralnih avtomatih igre na mehanskih ali avtomatskih napravah.

[...]"

17 Poleg tega je zakon iz leta 1996 zakonu o loterijah dodal člen 24a, ki določa:

„Edine igre na igralnih avtomatih, za katere se lahko izda dovoljenje, so ‚varuspelsautomat', ‚penningautomat', ‚värdeautomat' in ‚skicklighetsautomat'."

18 Iz navedenega člena 24a zakona o loterijah izhaja, da je gospodarsko izkoriščanje „lyckohjulsspel", zato ker zanje ni mogoče izdati dovoljenja, na Švedskem na podlagi tega zakona prepovedano.

19 Leta 1999 je prišlo tudi do drugih sprememb zakona o loterijah, zlasti glede ureditve „varuspelsautomat“ z zakonom (1999:358) o spremembi zakona o loterijah (lag om ändring i lotterilagen (1999:358), SFS 1999, št. 358, v nadaljevanju: zakon iz leta 1999).

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

20 S sodbo Ljungby tingsrätt (prvostopenjsko sodišče v Ljungbyju) z dne 16. junija 1999, ki je bila na drugi stopnji potrjena s sodbo Göta hovrätt (pritožbeno sodišče v Göti) z dne 31. oktobra 2000, je bil L. E. S. Lindberg spoznan za krivega organiziranja nedovoljenih iger na srečo in kaznovan z dnevno denarno kaznijo 150 SEK za obdobje 80 dni.

21 Očitano mu je bilo, da je med 1. januarjem 1997 in 20. aprilom 1998 brez dovoljenja organiziral javno loterijo, ki pomeni tveganje, iz poglavja 16, člena 14, švedskega kazenskega zakonika. Šlo je za igre na srečo iz skupine „lyckohjulsspel“, ki so jih prirejali v prostorih kioska Ingvars v Älmhultu (Švedska).

22 L. E. S. Lindberg se je zoper sodbo, ki jo je na drugi stopnji izdalo Göta hövrätt, pritožil pri Högsta domstolen (vrhovno sodišče).

23 S to pritožbo je zahteval, prvič, naj se postopek zoper njega ustavi, in, drugič, naj se očitana kršitev šteje zgolj za kršitev zakona o loterijah in naj se zmanjša število dni, za katere mu je bila naložena denarna kazen.

24 Zatrjeval je predvsem, da so določbe zakona iz leta 1996, kolikor določajo prepoved, ki se uporablja od 1. januarja 1997 za izkoriščanje (prirejanje) „lyckohjulsspel", tehnični predpisi v smislu Direktive 83/189, ki jih zato, ker o njih, preden so začeli veljati, švedski organi niso obvestili Komisije, ni mogoče uporabiti proti njemu.

25 V predložitveni odločbi Högsta domstolen navaja pisne sklepe, ki mu jih je predložil državni tožilec pri tem sodišču (v nadaljevanju: vrhovni državni tožilec). Te sklepe lahko povzamemo tako.

26 Po mnenju vrhovnega državnega tožilca vprašanja, ali je bilo organiziranje iger na srečo L. E. S. Lindberga dovoljeno ali ne, ni mogoče presojati neodvisno od ureditve loterij, saj poglavje 16, člen 14, švedskega kazenskega zakonika ne ureja dejavnosti, ki so v skladu s to ureditvijo imele dovoljenje ali dovoljenje zanje ni bilo potrebno.

27 Potem ko je vrhovni državni tožilec navedel okoliščine, v katerih je bil sprejet zakon iz leta 1996, omenjene v točkah od 11 do 15 te sodbe, je poudaril, da ob sprejetju zakona o loterijah Kraljevina Švedska še ni bila članica Evropske unije, in ugotovil, da Direktiva 83/189 ne določa retroaktivne dolžnosti obveščanja o že sprejetih predpisih.

28 Vendar navaja, da je bila Kraljevina Švedska ob sprejetju zakona iz leta 1996 že članica Evropske unije.

29 Vrhovni državni tožilec navaja, da Komisija o osnutku švedske vlade, ki je postal zakon iz leta 1996, ni bila obveščena na podlagi Direktive 83/189, da pa se je glede izpolnitve dolžnosti tega obveščanja pozneje pojavila določena negotovost.

30 Švedska vlada naj bi štela, da obveščanje, glede na to, da je zakon o loterijah že urejal „lyckohjulsspel", ni bilo potrebno, kolikor naj bi bile te igre zajete v izrazu „druge podobne igre" iz člena 3, točka 3, tega zakona. Zakon iz leta 1996 naj bi tako le razlagal voljo zakonodajalca in naj torej glede uporabe zakona o loterijah ne bi prinesel nobene vsebinske spremembe.

31 Vendar naj bi Kommerskollegium (švedski gospodarski svet) v mnenju z dne 29. januarja 2001, za katerega je zaprosila švedska vlada, sklenil drugače.

32 Ob upoštevanju te negotovosti naj bi švedska vlada kljub temu predlagala, naj se tako zakon iz leta 1996 kot tudi zakon iz leta 1999 razveljavita in naj se spremembe, ki jih ta zakona prinašata v zakon o loterijah, povzamejo v novem predlogu zakona, o katerem naj bi bila Komisija obveščena na podlagi Direktive 83/189.

33 Ta predlog zakona naj bi po tem, ko bi ga sprejel švedski zakonodajalec, postal zakon (2001:1045) o spremembah zakona o loterijah (lag om ändring i lotterilagen (2001:1045), SFS 2001, št. 1045), ki naj bi začel veljati 1. januarja 2002.

34 Vrhovni državni tožilec meni, da je mogoče z gotovostjo pritrditi razlagi švedske vlade, v skladu s katero o spremembah, ki jih je zakon iz leta 1996 prinesel zakonu o loterijah, ni bilo treba obvestiti Komisije na podlagi Direktive 83/189, glede na to, da niso vsebovale nobene vsebinske spremembe ureditve o loterijah. Dejansko naj bi obstajali razlogi za to, da se „lyckohjulsspel" uvrščajo v skupino „druge podobne igre" iz člena 3, točka 3, tega zadnjega zakona. Besedilo te določbe naj bi jasno določalo, da je tako.

35 Vendar je presoja vseh trditev vodila bližje priznanju obstoja dolžnosti obveščanja na podlagi Direktive 83/189. Dejansko je iz pripravljalnih aktov zakona o loterijah izhajalo, da se skupina „druge analogne igre" sklicuje le na „verižna pisma" iz iste določbe. Poleg tega naj bi bilo treba upoštevati tudi, da je švedski parlament razveljavil spremembe, ki jih je zakon iz leta 1996 prinesel zakonu o loterijah, in so začele veljati, potem ko je bila o njih obveščena Komisija, tako kot je navedeno v točki 32 te sodbe.

36 To naj bi pomenilo, da so bile po omenjenih spremembah „lyckohjulsspel" uvrščene med igre na igralnih avtomatih iz zakona o loterijah in da je bila v ta zakon vnesena nova izrecna prepoved, ki je zajela tudi igre na igralnih avtomatih, ki niso naštete v členu 6 tega zakona.

37 Torej naj bi opustitev obveščanja take prepovedi pomenila, da je ne moremo uporabiti proti posameznikom. Vrhovni državni tožilec glede tega trdi, da se za tehnične standarde in tehnične ureditve iger na igralnih avtomatih uporablja Direktiva 83/189, ki v zvezi z dolžnostjo obveščanja v primeru majhnih sprememb ali pojasnil teh standardov ne določa nobene izrecne izjeme.

38 Ob upoštevanju teh elementov vrhovni državni tožilec navaja, da v tem primeru ne nasprotuje ustavitvi postopka zoper L. E. S. Lindberga zaradi kaznivega ravnanja organiziranja nedovoljenih iger na srečo.

39 V tej okoliščini je Högsta domstolen, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je lahko prepoved uporabe proizvoda, uvedena v nacionalno ureditev, tehnični [predpis], ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive [83/189]?

2. Ali je lahko prepoved storitve, ki vpliva na uporabo proizvoda, uvedena v nacionalno ureditev, tehnični [predpis], ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive [83/189]?

3. Ali je lahko ponovna opredelitev storitve, povezane z izdelavo proizvoda, v nacionalni ureditvi tehnični [predpis], ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive [83/189], če nova opredelitev vpliva na uporabo proizvoda?

4. Kakšen pomen za dolžnost obveščanja, ki je določena z Direktivo [83/189], je treba pripisati naslednjim okoliščinam:

— prehod z ureditve dovoljenja na ureditev prepovedi v nacionalni ureditvi;

— večja ali manjša vrednost proizvoda/storitve;

— velikost trga proizvoda/storitve;

— vpliv novih določb notranjega prava na uporabo, če lahko ta uporaba pomeni popolno prepoved uporabe ali prepovedano oziroma omejeno uporabo na posameznih področjih možne uporabe?"

Uvodne opombe

40 Uvodoma je treba najprej ugotoviti, ali so, kot izhaja iz obrazložitve predložitvene odločbe, nacionalne določbe, za katere se predložitveno sodišče sprašuje, ali se zanje uporablja Direktiva 83/189, določbe zakona o loterijah, spremenjenega z zakonom iz leta 1996 (v nadaljevanju: spremenjen zakon o loterijah), ki so začele veljati 1. januarja 1997, kolikor te spremembe določajo prepoved organiziranja iger na srečo z uporabo naprave za igre na igralnih avtomatih, torej v zadevi v glavni stvari „lyckohjulsspel", če je bistvena lastnost take naprave, da dobitkov ne izplača neposredno naprava, ampak se izročijo ročno na zahtevo igralca.

41 Vendar švedska vlada trdi, da je zakon o loterijah v svoji osnovni različici že vseboval tako prepoved in da je zakon iz leta 1996 to prepoved samo pojasnil. Tako se ta razlaga nacionalne ureditve, kateri, kot izhaja iz predložitvene odločbe, ni sledilo več švedskih sodišč, med katerimi so pritožbena sodišča, nanaša na protislovno

vprašanje o razlagi nacionalnega prava, za katero Sodišče, ki odloča o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ni pristojno.

42 Zato je treba, da bi bilo mogoče odgovoriti na zastavljena vprašanja, upoštevati podatke iz predložitvene odločbe, iz katere izhaja, da je zadevno prepoved v zakon o loterijah uvedel zakon iz leta 1996.

43 Drugič, zadevna država članica bi morala pod predpostavko, da so določbe spremenjenega zakona o loterijah tehnični predpisi, začeti obveščati te v obliki osnutka na podlagi Direktive 83/189, kot je veljala v obliki Direktive 94/10 (glej v tem smislu glej zlasti sodbo z dne 3. junija 1999 v zadevi Colim, C-33/97, Recueil, str. I-3175, točki 25 in 26).

44 Direktiva 83/189 v obliki, ki se uporablja v sporu o glavni stvari, določa le dolžnost obveščanja o osnutkih tehničnih predpisov za proizvode.

45 Po sprejetju Direktive 98/48/CE Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. julija 1998 o spremembi Direktive 98/34/ES o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL L 217, str. 18) se je uporaba dolžnosti obveščanja o osnutkih tehničnih predpisov razširila na predpise za določene storitve, ki niso v zvezi s tem postopkom, in sicer tiste s področja informacijske družbe, kot so opredeljene v členu 1, točka 2, Direktive 98/34 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. junija o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL L 217, str. 18), ki se nanašajo na storitve informacijske družbe. Vendar se naj te direktive v zadevi v glavni stvari ne bi upoštevalo.

46 Tretjič, portugalska vlada opozarja, da je Sodišče že presodilo, da je treba dejavnost izkoriščanja naprav za igre na srečo ali igre za denar, ne glede na to, ali jo je mogoče ločiti od dejavnosti proizvodnje, uvoza in dostave teh naprav, opredeliti kot dejavnost storitev v smislu Pogodbe ES, in se zato zanjo ne uporabljata člena 30 in 34 Pogodbe ES (po spremembi člena 28 ES in 29 ES) o prostem pretoku blaga (glej sodbo z dne 11. septembra 2003 v zadevi Anomar in drugi, C-6/01, Recueil, str. I-8621, točka 56).

47 Po mnenju navedene vlade iz tega izhaja, da se Direktiva 83/189, ki ima enako področje uporabe kot določbe Pogodbe o prostem pretoku blaga, v zadevi v glavni stvari ne uporablja, razen če se zanjo uporabljajo omenjene določbe Pogodbe in ne določbe s področja opravljanja storitev. Ker naj bi iz sodne prakse izhajalo, da je treba uporabo iger, kot so te iz spora v glavni stvari, opredeliti kot opravljanje storitev, se ta direktiva v tem primeru ne uporabi.

48 V tem pogledu je treba opozoriti, da želi Direktiva 83/189 s preventivnim nadzorom zaščititi prosti pretok blaga, ki je eden od temeljev Skupnosti (glej zlasti sodbo z 16. junija 1998 v zadevi Lemmens, C-226/97, Recueil, str. I-3711, točka 32).

49 Vendar se področje uporabe Direktive 83/189, če v bistvenem temelji na izrazu tehnični predpis, načeloma opredeli samostojno in ni v vsakem primeru odvisno od dejstva, ali so izpolnjeni pogoji za uporabo določb Pogodbe o prostem pretoku blaga.

50 To je mogoče pojasniti z dejstvom, da Direktiva 83/189 ureja postopek za preventivni nadzor, s katerim je mogoče preveriti, ali se za nacionalni standard, ki vsebuje tehnični predpis, uporabljajo določbe Pogodbe o prostem pretoku blaga, in če je tako, presoditi, ali je ta standard v skladu z njimi.

51 Mogoči učinki tehničnega predpisa na promet znotraj Skupnosti niso merilo, ki ga določa Direktiva 83/189 za opredelitev njenega področja uporabe.

52 Čeprav je res, da so trgovinske ovire med državami članicami lahko utemeljene, če so potrebne za izpolnitev obveznih zahtev v splošnem interesu, pa take utemeljitve, kot so navedene zlasti v stališčih, ki jih je Sodišču predložila portugalska vlada, prav tako niso merilo, ki ga za določitev meje njene uporabe določa Direktiva 83/189, predvsem če so taka razmišljanja tuja izrazu tehnični predpis.

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvi vprašanji

53 S prvima vprašanjema, ki ju je treba preučiti skupaj, predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali so nacionalne določbe, kot so te v spremenjenem zakonu o loterijah, kolikor prepovedujejo organiziranje iger na srečo z uporabo določenih naprav za igre na srečo na igralnih avtomatih, tehnični predpis iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189.

54 Iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189 izhaja, da izraz „tehnični predpis" združuje tri skupine, in sicer, prvič „tehnično specifikacijo" iz člena 1, točka 2, te direktive, drugič „druge zahteve", kot so opredeljene v členu 1, točka 3, te direktive, in tretjič „prepoved proizvodnje, uvoza, trženja ali uporabe izdelka" iz člena 1, točka 9, *in fine*, te direktive.

55 Kar najprej zadeva morebitno opredelitev nacionalnih določb, kot so te v postopku v glavni stvari, kot tehničnega predpisa, zato ker spadajo v skupino tehničnih specifikacij iz člena 1, točka 2, Direktive 83/189, je res, da člen 24a spremenjenega zakona o loterijah določa prepoved uporabe posebne vrste igralnih naprav, ki je opredeljena glede na določene posebne značilnosti le-teh.

56 V tem primeru opredelitvi teh določb kot „tehničnih specifikacij" v smislu člena 1, točka 2, Direktive 83/189 ne bi mogli pritrditi.

57 Kot je Sodišče že presodilo, izraz tehnična specifikacija predpostavlja, da se nacionalni ukrep nujno nanaša na proizvod ali na njegovo embalažo kot tako in opredeljuje eno od zahtevanih značilnosti proizvoda (glej v tem smislu sodbo z dne 8. marca 2001 v zadevi Van der Burg, C-278/99, Recueil, str. I-2015, točka 20; z dne 22. januarja 2002 v zadevi Canal Satélite Digital, C-390/99, Recueil, str. I-607, točka 45, in z dne 6. junija 2002 v zadevi Sapod Audic, C-159/00, Recueil, str. I-5031, točka 30).

58 Ugotovi se, da nacionalni ukrep, kot je ta v zadevi v glavni stvari, določa predvsem prepoved, naslovljeno na lastnike, ki želijo, kot L. E. S. Lindberg, dati na voljo igralcem in torej potrošnikom različne vrste naprav za igre na igralnih avtomatih.

59 Tak ukrep želi posledično urediti dejavnost podjetij, ki jo ta opravljajo na področju storitev naprav za igre na igralnih avtomatih. Tako je Sodišče že presodilo, da nacionalni ukrep, ki določa pogoje za ustanovitev podjetij, kot so določbe, ki opravljanje poklicne dejavnosti pogojujejo s predhodnim dovoljenjem, niso tehnične specifikacije (glej v tem smislu sodbo z dne 30. aprila 1996 v zadevi CIA Security International, C-194/94, Recueil, str. I-2201, točka 25).

60 Dejansko se ta ukrep ne nanaša nujno na proizvod oziroma na njegovo embalažo kot tako in torej ne določa ene izmed značilnosti, ki se zahteva za proizvod v smislu člena 1, točka 2, Direktive 83/189, kot ga je opredelilo Sodišče v sodni praksi, navedeni v točki 57 te sodbe.

61 Taka razlaga je potrjena s predstavitvijo razlogov, ki je priložena predlogu direktive Sveta o drugi spremembi Direktive 83/189 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov (UL 1992, C 340, str. 7), ki je po tem, ko ga je sprejel Svet Evropske unije, postal Direktiva 94/10.

62 Z zadnjo direktivo, ki se *ratione temporis* uporablja v sporu v glavni stvari, je bila v Direktivo 83/189 uvedena druga skupina tehničnih predpisov, torej tista s poimenovanjem „druge zahteve".

63 Zato se postavlja vprašanje, ali je mogoče nacionalni ukrep v zadevi v glavni stvari opredeliti kot druge zahteve v smislu člena 1, točka 3, Direktive 83/189, ki je v skladu s točko 9 tega istega člena prav tako tehnični predpis.

64 V tem pogledu je v točki 18 navedene predstavitve razlogov navedeno predvsem, da se je, medtem ko Direktiva 83/189 v prvotni obliki ni upoštevala, da so tehnični predpisi predpisani za dajanje v promet proizvoda predvsem zaradi varnosti, razširitev tega pojmovanja kasneje izkazala za potrebno.

65 Komisija je v tej predstavitvi pojasnila, da je hotela razširiti prvotno področje uporabe Direktive 83/189 predvsem z uvedbo pojma „druge zahteve", zato da bi leto zajelo nacionalne ureditve, namenjene zlasti varstvu potrošnikov in ki vsebujejo zahteve, ki nastanejo zaradi upoštevanja proizvoda, potem ko je bil ta dan na trg, zlasti zahteve, ki se nanašajo na njegovo mogočo uporabo.

66 V isti točki omenjene predstavitve razlogov je navedeno, da bi z razširitvijo področja uporabe Direktive 83/189 ta lahko zajela tudi ureditve, ki bi lahko vplivale na proizvod in povzročile izkrivljanje razmer na trgu.

67 Poudariti je treba, da je Svet sprejel tako opredelitev izraza „druge zahteve" iz omenjenega predloga direktive, kot mu jo je predložila Komisija, in ostaja taka tudi v končnem besedilu Direktive 94/10.

68 Glede na te elemente je treba ugotoviti, da je nacionalni ukrep, kot je zadevna prepoved postopku v glavni stvari, izrecno zajet v izrazu „druge zahteve", uvedenem z Direktivo 94/10 v Direktivo 83/189, zato da bi se razširilo področje uporabe letega, in torej ne spada v skupino tehničnih specifikacij.

69 V bistvu gre za zahtevo, ki je določena za proizvod, torej za napravo za igre na igralnih avtomatih, predvsem zaradi varstva potrošnikov, torej zadevnih igralcev.

70 Pod takimi pogoji se prepoved, kot jo določajo upoštevne določbe spremenjenega zakona o loterijah, nanaša na uporabo proizvoda iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189.

71 Poleg tega zadevna zahteva za igralne naprave v glavni stvari ni predpisana zaradi njihovega dajanja v promet, ampak vpliva na njihov življenjski ciklus, potem ko so dane v promet, v smislu opredelitve izraza „druge zahteve", določene s členom 1, točka 3, Direktive 83/189.

72 Da bi jo bilo mogoče uvrstiti med „druge zahteve" iz člena 1, točka 3, Direktive 83/189, mora zahteva, kot je zadevna prepoved uporabe naprav za igre na igralnih avtomatih v postopku v glavni stvari, pomeniti „pogoj", ki se v tem primeru nanaša na uporabo zadevnega proizvoda, ki lahko znatno vpliva na sestavo ali značilnost proizvoda ali na njegovo trženje.

73 Vendar se postavi vprašanje, ali je treba omenjeno prepoved opredeliti kot „pogoj", ki se nanaša na uporabo zadevnega proizvoda, ali pa gre nasprotno za nacionalni ukrep iz tretje skupine tehničnih predpisov iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189, ki jo je v to direktivo prav tako uvedla Direktiva 94/10, in sicer iz skupine, ki zajema predvsem „zakonske določbe [...] držav članic glede prepovedi [...] uporabe proizvoda".

74 Ali nacionalni ukrep, kot je ta v zadevi v glavni stvari, spada v eno ali v drugo skupino tehničnih predpisov, je odvisno od obsega prepovedi, ki jo ta ukrep določa.

75 V tem pogledu je pomembno, da omenjena tretja skupina tehničnih predpisov, opredeljena v členu 1, točka 9, Direktive 83/189, za razliko od druge skupine, ki jo sestavljajo druge zahteve iz člena 1, točka 3, te direktive, ne vsebuje pogoja, v skladu s katerim bi morala biti zadevna prepoved taka, da bi lahko znatno vplivala na sestavo ali značilnosti proizvoda oziroma na njegovo trženje.

76 Če se ta tretja skupina tehničnih predpisov nanaša predvsem na prepoved uporabe, mora iti za ukrepe, katerih obseg očitno presega omejitev določenih mogočih uporab zadevnega proizvoda in ki torej niso omejeni samo na utesnjevanje njegove uporabe.

77 Kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 70 sklepnih predlogov, se ta skupina tehničnih predpisov nanaša predvsem na nacionalne ukrepe, ki dovoljujejo izključno obrobno uporabo, ki se lahko razumno pričakuje od zadevnega proizvoda. Predložitveno sodišče mora preveriti, ali je tako tudi v primeru prepovedi iz nacionalne določbe v postopku v glavni stvari.

78 Če bi se po takem preverjanju izkazalo, da v postopku v glavni stvari ni tako, bi bila lahko ta nacionalna določba opredeljena kot druge zahteve, če bi se ugotovilo, da je spoštovanje te zahteve *de jure* obvezno za uporabo proizvoda v zadevni državi članici v smislu člena 1, točka 9, Direktive 83/189. Vendar mora tudi v tem primeru

predložitveno sodišče preveriti, ali lahko zadevna prepoved znatno vpliva na sestavo ali značilnosti proizvoda oziroma na njegovo trženje v smislu člena 1, točka 3, te direktive.

79 Ker mora preverjanje opraviti predložitveno sodišče, lahko to preuči predvsem to, kakšen vpliv ima trditev, ki jo navaja portugalska vlada, da so zadevne naprave za igre na igralnih avtomatih lahko, da bi zadostile različnim nalogam, programirane in po potrebi ponovno programirane.

80 Glede na povedano je treba na prvi vprašanji odgovoriti, da so nacionalne določbe, kot so te iz spremenjenega zakona o loterijah, kolikor določajo prepoved organiziranja iger na srečo z uporabo določenih naprav za igre na igralnih avtomatih, lahko tehnični predpis iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189, če se ugotovi, da je obseg zadevne prepovedi tak, da dopušča le strogo obrobno uporabo, ki se lahko razumno pričakuje od zadevnega proizvoda, in če ne gre za tak primer, če se ugotovi, da lahko taka prepoved znatno vpliva na sestavo ali značilnosti proizvoda oziroma na njegovo trženje.

Tretje vprašanje

81 S tretjim vprašanjem predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je lahko ponovna opredelitev storitve, povezane z nastankom proizvoda, posebno tiste za uporabo določnih naprav za igre na srečo v nacionalni ureditvi, kot je ta iz zakona iz leta 1996, tehnični predpis, ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive 83/189, če ima nova opredelitev posledice za uporabo proizvoda.

82 V tem pogledu je treba najprej opozoriti, da kot „osnutek" tehničnega predpisa v smislu člena 1, točka 9, Direktive 83/189, ki naj posledično ne bi bil predmet dolžnosti obveščanja, ne more šteti nacionalni ukrep, s katerim se ponovno ustvarjajo ali nadomeščajo, brez dodajanja nove tehnične specifikacije oziroma druge nove in dodatne zahteve, obstoječi tehnični predpisi, in če so bili ti predpisi sprejeti po začetku veljavnosti te direktive, pravilno sporočeni Komisiji (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Colim, točka 22). V tem primeru je, kar zadeva Kraljevino Švedsko, treba upoštevati datum, ko je začela veljati Direktiva 83/189.

83 Dalje, kot je bilo že opozorjeno v točki 41 te sodbe, je vprašanje, ali je bila prepoved organiziranja iger na srečo z uporabo določenih naprav za igre na igralnih avtomatih, zlasti „lyckohjulsspel", v zadevi v glavni stvari določena že v začetni različici zakona o loterijah, tako da naj bi bil zakon iz leta 1996 omejen le na pojasnjevanje te točke, ali če je bila nasprotno ta prepoved v zakon o loterijah uvedena šele s tem zadnjim zakonom, vprašanje nacionalnega prava, za katerega je pristojno predložitveno sodišče.

84 Končno iz odgovora na prvi dve vprašanji izhaja, da je lahko nacionalni ukrep, ki omejuje storitev, kot je storitev uporabe določenih naprav za igre na igralnih avtomatih, pod določenimi pogoji tehnični predpis, ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive 83/189.

85 Glede na zgoraj navedeno je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je lahko ponovna opredelitev storitve, povezane z nastankom proizvoda, posebno tiste za uporabo določnih naprav za igre na srečo, v nacionalni zakonodaji, kot je ta iz zakona iz leta 1996, tehnični predpis, ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive 83/189, če nova ureditev ni omejena na ponovno ustvarjanje ali

nadomeščanje, brez dodajanja nove tehnične specifikacije ali druge nove in dodatne zahteve, obstoječih tehničnih predpisov, ki jih je treba sporočiti Komisiji, ker so bili sprejeti po tem, ko je Direktiva 83/189 začela veljati v zadevni državi članici.

Četrto vprašanje

86 S četrtim vprašanjem predložitveno sodišče sprašuje Sodišče, kakšen pomen za dolžnost obveščanja, določeno z Direktivo 83/189, je treba pripisati naslednjim okoliščinam:

— prehod z ureditve dovoljenja na ureditev prepovedi v nacionalni ureditvi;

— večja ali manjša vrednost proizvoda/storitve;

— velikost trga proizvoda/storitve;

— vpliv novih določb notranjega prava na uporabo, če lahko ta uporaba pomeni popolno prepoved uporabe ali prepovedano oziroma omejeno uporabo na posameznih področjih mogoče uporabe.

87 Glede prve omenjene okoliščine, ki jo navaja predložitveno sodišče, torej prehoda z ureditve dovoljenja na ureditev prepovedi v nacionalni ureditvi, je treba opozoriti, da je Sodišče že presodilo, da nacionalne določbe, ki so omejene le na določanje pogojev za ustanavljanje podjetij, kot so določbe, ki opravljanje poklicne dejavnosti pogojujejo s predhodnim dovoljenjem, niso tehnični predpisi v smislu člena 1, točka 9, Direktive 83/189. Dejansko so tehnični predpisi v smislu te določbe specifikacije, ki opredeljujejo značilnosti proizvodov, ne pa specifikacije, ki se nanašajo na gospodarske subjekte (glej zgoraj navedeno sodbo Canal Satélite Digital, točka 45, in navedena sodna praksa).

88 Iz tega izhaja, da nacionalna ureditev, ki določa sistem dovoljenj za storitve, kot so te, pri katerih gre za uporabo določenih naprav za igre na igralnih avtomatih, ni tehnični predpis iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189.

89 Glede vprašanja upoštevnosti v zvezi z dolžnostjo obveščanja, določene z Direktivo 83/189, o ureditvi prepovedi storitve, kot je ta, pri kateri gre za uporabo določenih naprav za igre na igralnih avtomatih, je treba opozoriti, da se tako vprašanje zamenjuje z vprašanjem, ki ga opredeljuje četrta okoliščina, na katero se nanaša četrto vprašanje za predhodno odločanje.

90 Tako kot je bilo torej presojeno v odgovoru na prvi vprašanji, je nacionalni ukrep glede prepovedi take storitve lahko pod določenimi pogoji tehnični predpis iz člena 1, točka 9, Direktive 83/189.

91 Glede druge in tretje okoliščine, ki ju zajema četrto vprašanje za predhodno odločanje, je treba opozoriti, da Direktiva 83/189, kot je bilo povedano v točki 50 te

sodbe, ureja postopek za preventivni nadzor, s katerim je mogoče preveriti, ali se za nacionalni standard, ki vsebuje tehnični predpis, uporabljajo določbe Pogodbe o prostem pretoku blaga, in če je tako, presoditi, ali je ta standard v skladu z njimi.

92 V tem pogledu je treba opozoriti, da je bilo v točki 51 te sodbe presojeno, da mogoči učinki tehničnega predpisa na promet znotraj Skupnosti niso merilo, ki ga določa Direktiva 83/189 za opredelitev njenega področja uporabe oziroma, natančneje, za dolžnost obveščanja, ki jo določa.

93 Če se za nacionalno določbo ta direktiva uporablja, postopek za preventivni nadzor iz Direktive 83/189 v okoliščinah primera dopušča presojo teh učinkov.

94 Sicer pa pravila Direktive 83/189 za določanje uporabe glede dolžnosti obveščanja, ki jo -ta vsebuje, kot je opozoril generalni pravobranilec v točki 86 sklepnih predlogov, ne določajo izjeme *de minimis*, to je izjeme, na podlagi katere bi bili iz te dolžnosti izključeni nacionalni ukrepi, ki imajo sorazmerno majhne učinke na promet znotraj Skupnosti.

95 Glede na povedano je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da:

— je lahko prehod z ureditve dovoljenja na ureditev prepovedi v nacionalni ureditvi upoštevna okoliščina za dolžnost obveščanja, določeno z Direktivo 83/189;

— sta večja ali manjša vrednost proizvoda ali storitve oziroma velikosti trga proizvoda ali storitve okoliščini, ki za dolžnost obveščanja, določeni s to direktivo, nista upoštevni.

Stroški

96 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1, Nacionalne določbe, kot so te iz zakona (1994:1000) o loterijah (lotterilagen (1994: 1000)), v obliki, ki izhaja iz zakona (1996:1168) o spremembi zakona o loterijah (lag om ändring i lotterilagen (1996:1168)), so lahko, če določajo prepoved organiziranja iger na srečo z uporabo določenih naprav za igre na igralnih avtomatih, tehnični predpis iz člena 1, točka 9, Direktive Sveta 83/189 z dne 28. marca 1983 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih standardov in tehničnih predpisov, kakor je bila spremenjena z Direktivo 94/10/CE Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. marca 1994, če se ugotovi, da je obseg

zadevne prepovedi tak, da dopušča le strogo obrobno uporabo, ki se lahko razumno pričakuje od zadevnega proizvoda in v primeru, da ne gre za tak primer, če se ugotovi, da lahko taka prepoved znatno vpliva na sestavo ali značilnosti proizvoda oziroma na njegovo trženje.

2. **Ponovna opredelitev storitve, povezane z nastankom proizvoda, posebno tiste za uporabo določenih naprav za igre na srečo v nacionalni zakonodaji, kot je ta iz zakona (1996:1168) o spremembi zakona o loterijah, je lahko tehnični predpis, ki ga je treba sporočiti na podlagi Direktive 83/189, kakor je bila spremenjena z Direktivo 94/10, če nova ureditev ni omejena na ponovno ustvarjanje ali nadomeščanje, brez dodajanja nove tehnične specifikacije ali druge nove in dodatne zahteve, obstoječih tehničnih predpisov, ki jih je treba sporočiti Komisiji Evropskih skupnosti, ker so bili sprejeti po tem, ko je Direktiva 83/189 začela veljati v zadevni državi članici.**

3. **Prehod z ureditve dovoljenja na ureditev prepovedi v nacionalni ureditvi je lahko upoštevna okoliščina za dolžnost obveščanja, določeno z Direktivo 83/189, kakor je bila spremenjena z Direktivo 94/10.**

Večja ali manjša vrednost proizvoda ali storitve oziroma velikosti trga proizvoda ali storitve sta okoliščini, ki za dolžnost obveščanja, določeni s to direktivo, nista upoštevni.

Podpisi